

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Професійний розвиток педагога

Матеріали ІV регіонального науково-практичного семінару
*«Сучасний вчитель початкових класів:
реалії та перспективи»*
10 грудня 2013 року

Рівне
Видавець О.Зень
2013

УДК 373.3.011.3-051.
ББК 74.204.2
П-84

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 24 листопада 2013 р.)

Програмний комітет:

- Постоловський Руслан Михайлович** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ – **голова оргкомітету;**
- Поніманська Тамара Іллівна** – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи РДГУ – **заступник голови оргкомітету;**
- Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук., професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ – **заступник голови оргкомітету;**
- Сілков Валерій Васильович** – кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету РДГУ;
- Колупаєва Тетяна Євстафіївна** – кандидат педагогічних наук, професор;
- Бричок Борис Павлович** – кандидат педагогічних наук, професор;
- Яковишина Тетяна В'ячеславівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Гудовсек Оксана Анатоліївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Шевців Зоя Михайлівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Бричок Світлана Борисівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Боровець Олена Віталіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Веремчук Алла Петрівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Міщеня Оксана Миколаївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;

Рецензенти:

- Чепіль Марія Миронівна** – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
- Пальчевський Степан Сергійович** – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету

Професійний розвиток педагога. Матеріали IV регіонального науково-практичного семінару «Сучасний вчитель початкових класів: реалії та перспективи» – Рівне: О.Зень, 2013.- 160 с.

ISBN 978-617-601-074-6

У матеріалах IV регіонального науково-практичного семінару подаються статті викладачів Рівненських вищих навчальних закладів, статті та конспекти навчальних занять вчителів загальноосвітніх шкіл. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки.

Матеріали були представлені на науково-практичному семінарі "Сучасний вчитель початкових класів: реалії та перспективи", проведеного кафедрою педагогіки початкової освіти за участю представників міського управління освіти, викладачів, завучів та вчителів шкіл.

Матеріали розраховані на викладачів, вчителів та студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей.

Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-601-074-6

© Автори статей, 2013

компенсаторний план роботи для кожної дитини з урахуванням особливостей її розвитку. Необхідно адаптувати навчальні плани, програмний матеріал, методи, форми навчання до індивідуальних освітніх потреб дітей; орієнтуватись на соціальний досвід, пізнавальні можливості кожної дитини; розробити різноманітні прийоми та засоби для сприяння загальному розвитку дітей; створити умови для соціальної адаптації дітей з особливостями психофізичного розвитку та здорових дітей, набуття ними соціальних навичок. Ці вимоги кардинально змінюють напрями діяльності вчителя: від фронтальної роботи, орієнтації на середнього учня при традиційній класно-урочній системі навчання до максимальної індивідуалізації навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практич. посіб. / Т. Лорман, Д.Деппелер, Д.Харві ; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296с.
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів : навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.Таранченко. – К. : АТОПОЛ, 2010. – 96с.
3. Кравчук Н. Інклюзивна освіта в дії / Н. Кравчук, І.Карпенко // Директор школи. – 2013. - №18 – С. 42-43.
4. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда ; за заг. ред.. А.А. Колупаєвої. – К. : А.С.К., 2012. – 124с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

ХОРОВА ДЕКЛАМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ УСВІДОМЛЕННЯ ФАКТИЧНОГО ТА ОБРАЗНОГО ЗМІСТУ ВІРША, ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ

*Захарчук Зоя Олександрівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методик початкового навчання
Рівненського державного гуманітарного університету*

Опрацювання ряду джерел з проблем навчання виразного читання засвідчує ретельну роботу науковців і методистів над вивченням різних аспектів такого читання. Це *інтонація та її компоненти* (логічні засоби виразності: види різноманітних пауз, логічний наголос, логічна мелодика мовлення; засоби емоційно-образної виразності: дійове читання, підтекст, ефонічна милозвучність), це *техніка мовлення* (тембр, темп і ритм мовлення), це *робота над партитурою* виразного читання (способи опрацювання на уроці), це і *врахування особливостей творів різних родів літератури та їх жанрових різновидів у виразному читанні* (епічних, ліричних, драматичних, ліро-епічних та інших міжродових та суміжних утворень), це і роль *зразкового виразного читання вчителя* (віршованих – партитурне читання напам'ять і прозових – з опорою на текст), і *підготовка до виразного читання* (вступна бесіда вчителя, цілеспрямований комплексний аналіз над фактичним та образним змістом твору) та інші питання.

Однак, питання про хорову декламацію – як один із засобів виразного читання і усвідомлення фактичного та образного змісту вірша – в науково-методичній літературі висвітлено ще недостатньо. Тільки в окремих джерелах йдеться про роботу над колективною декламацією на уроках читання в школі (Буяльський Б. А. – колективна декламація в 4-7 класах, Коваль Г. П., Захарчук З. О. – методика опрацювання хорової декламації на уроці читання).

Коваль Г. П. зазначає, що «під час опрацювання віршів доцільно практикувати *колективну декламацію*, якщо дозволяє форма твору». Під формою твору розуміється наявність діалогічного мовлення, кількість героїв, метр вірша, римування тощо.

Аналіз форми віршованих творів, уміщених в читанках для 2-4 класів, допоміг визначити декілька груп віршів, у виразному читанні яких доцільно застосовувати колективну декламацію.

1. Вірші, насичені діалогічним мовленням, коли одночасно говорить певна кількість дійових осіб, наприклад: «Ходить гарбуз по городу», «Вишеньки» Лесі Українки, «Бабуся пригода», «Вовк і козлята» Н. Забіли (2 клас), «Діти й ластівка» Марійки Підгірянки, «Чотири пори року» Н. Забіли (3 клас) та ін.

Застосування хорової декламації у віршах, насичених діалогічним мовленням, здійснюється на етапі творчого застосування знань учнів (сьомий навчальний етап – «Творча робота на основі тексту»). Вид роботи – читання за ролями, колективна декламація – є її складовою.

Наприклад: учитель з учнями вже опрацював партитуру вірша для виразного читання на основі усвідомлення ідейно-змістових та емоційно-образних сторін тексту (шостий навчальний етап дидактичної структури уроку читання – «Виразне читання тексту»). Далі виразно читають вірш «Вишеньки» Лесі Українки, а потім учитель розподіляє:

– Перші дві строфи читає (називає учня), слова хлопчика і дівчинки читають (визначає учнів), слова вишеньок декламуємо разом, всі крім автора, хлопчика й дівчинки. Унаслідок здійснюється наступне читання вірша:

Учитель: **Леся Українка. «Вишеньки».**
 Учень: Поблискують | черешеньки |
 В листі зелененькім, |
 Черешеньки ваблять очі |
Діточкам маленькім. ||

Дівчаточко й хлоп'яточко |
 Під деревцем скачуть, |
Простягають рученьята |
 Та мало не плачуть, |
Раді б | вишню з'їсти, |
 Та високо лізти, |
 Ой раді б | зірвати, |
 Та годі | дістати! ||

Хлопчик і дівчинка: «Ой, вишеньки-черешеньки, |
Червоні, | спілі, |
Чого ж бо ви | так високо, |
Виросли на гіллі!» ||

Всі учні: «Ой того ми | так високо |
Виросли на гіллі, – |
 Якби зросли низесенько, |
 Чи то ж би доспіли?» ||

2. Вірші, насичені звуконаслідувальними словами. Наприклад: «У лісовій музичній школі» Степана Жупанина (2 клас), «Хор лісових дзвіночків» Павла Тичини (4 клас) та ін.

Застосування хорової декламації у вірші «Хор лісових дзвіночків»

П. Тичини допоможе зробити навчальний шостий етап «Виразне читання тексту» цікавим і активним, надасть можливість учням перевтілитися в головних героїв вірша – лісових дзвіночків – і «заспівати» їхню радісну, дзвінку пісеньку. Всі учні будуть зайняті, адже у вірші велика кількість дзвіночків, а наявність звуконаслідувальних слів, що відтворюють ніжний дзвін, дозволить дітям випробувати свої «вокальні» дані – «проспівати» пісеньку квітів.

Завдання дітям:

– Щоб разом продекламувати гарно вірш Павла Тичини «Хор лісових дзвіночків», спробуємо спочатку відтворити дзвін маленьких дзвоників – лісових дзвіночків. Знаходимо потрібний тон голосу і вимовляємо: «День! День. Тінь! Тінь. День! День. Тінь! Тінь». Зверніть увагу на розділові знаки біля звуконаслідувальних слів. Звуконаслідувальні слова зі знаком оклику вимовляються гучно, а із крапкою – тихіше, ніби відлуння першого слова. Прочитайте самостійно вголос вимову слів.

Учитель дає зразок. Діти вголос вимовляють слова, щоб голоси «дзвеніли», як дзвоники.

– Нагадаю, яким тоном маємо декламувати вірш: у першій строфі дзвіночки славлять день, тому читаємо *піднесено*. У другій строфі дзвіночки розповідають, що вони люблять: сонце, небосхил, тінь, сни, гаї – *розповідний тоном*. У третій строфі – закликають хмари окропити їх, тон – *прохальний*. У четвертій строфі – *тон спонукальний*, бо висловлюються бажання.

Отже, у вірші ми говоримо, як дзвіночки, і таким чином ніби «співаємо» пісню дзвіночків.

– Увага! Павло Тичина. «Хор лісових дзвіночків». Читають і виконують учні четвертого класу.

**Вчитель і
всі учні:**

Ми Дзвіночки, |
Лісові Дзвіночки, |
славим день, |
 ми співаєм, |
 дзвоном зустрічаєм | день! ||
День. ||
Любим | сонце, |
небосхил і сонце, |
світлу тінь, |
сни розкішні, |
 всі гаї затишні: |
тінь! ||
Тінь. ||

Линьте(,) хмари, |
 ой прилиньте(,) хмари, – |
 яний день. ||
 Окропите, |
 нас нащелестите: |
 дещь! ||
 День. ||

 Хай по полю, |
 золотому полю, |
 ляже тїнь, ||
 Хай схитнеться – |
 жито усміхнеться: |
 тїнь! ||
 Тїнь. ||

На наступному уроці можна спробувати ще декілька варіантів хорової декламації, наприклад: 1) перші звуконаслідувальні слова у кожній строфі читатимуть хлопчики, другі – дівчатка; 2) клас розділимо на дві або чотири групи і позмагаємося, які дзвіночки найдзвінкіші.

3. Вірші, у читанні яких слід відтворити і загальний тон читання, і виокремити ще декілька тонів (3-7). Наприклад: «Зимня пісенька» Леоніда Глібова (3 клас), «Ялинка» Олександра Олеся (2 клас) та ін.

У таких випадках доцільно віднайти і засвоїти необхідну інтонацію, підкріпити її елементами хорового читання. В хорі школяр відчує себе вільніше. Хорове виконання повідомляє підтримує в ньому впевненість у власних силах.

Звісно, нема потреби читати хором все підряд. Враховуючи, що дітям важко даються *тональні переходи* і що кожному хотілося б спробувати свої можливості в цьому, можна відбирати із численних текстів невеликі уривки, що багаті зміною тональності.

Така робота іноді виконується без належної підготовки і тому безуспішно. Послідовність в цій роботі можна подати наступним чином:

1. Зразок, який дає вчитель.
2. Читання двох-трьох учнів. Слухаючи їх, учитель перевіряє, як діти сприйняли його зразкове читання. Аналізує переваги і недоліки їх читання, допомагає усвідомити інтонаційні відтінки
3. У ході такого аналізу проводиться повна або часткова розмітка тексту знаками партитури.
4. Розбивка тексту супроводжується повторним читанням мовних ланок.
5. Повторне читання всього уривка кращим учнем.
6. Ще одне зразкове читання. Воно є обов'язковим, якщо повторне читання учня було невдалим.
7. Нагадування вчителя перед хоровим читанням про те, що не потрібно викрикувати, щоб не заважати іншим.

Завдяки такій роботі діти відчують красу й силу хорового звучання як одного з найцікавіших видів декламаторського мистецтва.

4. Вірші, розмір яких в озвучуванні забезпечує наспівне звучання (наближене до пісні), дозволяє вчителю легко застосувати прийом диригування читанням, наприклад: «Білі гуси летять над лугами» О. Олеся (віршований розмір – анапест, поєднання двох ненаголошених і одного наголошеного складів), «Рече та стогне Дніпр широкий» Т. Шевченка (віршований розмір – ямб) (4 клас), «Співаночки мої любі» Марії Підгірянки (віршований розмір – хорей) (2 клас), «Співанка про місяці» Марії Підгірянки (3 клас).

Наведемо зразок застосування хорової декламації на першому етапі уроку читання.

I. Повторення вивченого. Актуалізація опорних знань, умінь та навичок.

Перевірка домашнього завдання:

- а) Школярі нагадують зміст домашнього завдання – навчитися виразно читати вірш О.Олеся «Білі гуси летять над лугами...» напам'ять; підготувати ілюстрацію до вірша.
- б) Виразне читання вірша (3-5 учнів), оцінювання.
– Перед уроком ми мали можливість переглянути всі підготовлені вами ілюстрації до вірша на виставці робіт учнів нашого класу.

(Учитель може відзначити сам або разом з учнями кращі малюнки, акцентувати увагу на оригінальному вирішенні – штрихи, колір тощо).

– Хай же ваші ілюстрації та ілюстрації художника Івана Литвина до вірша «Білі гуси летять над лугами...» із книги «Все навколо зеленіє» допоможуть вам передати у виразному читанні всі авторські та ваші думки й почуття.

Діти читають вірш напам'ять.

в) Аналіз виразного читання самими учнями і вчителем (критерії: відповідний тон, темп; виділення рими, характерних звуків – звукова мелодійність).

г) Хорова декламація вірша із «вчителем-диригентом»:

– *Лірика* – слово, яким називають поетичні твори, походить від слова *ліра* – старогрецький струнно-щипковий музичний інструмент. Справжня поезія – гарна, майстерна – дуже схожа на музику, а вірші – на

пісні. Давайте у цьому переконаємося, прочитаємо вивчений вірш так, щоб він прозвучав, як пісня. Я допомагатиму вам, буду вашим диригентом.

Учитель диригує кожен ритмічний рядок на 4/4, виділяючи сильно першу долю. Перед початком одну строфу (або і весь вірш) читає (показує) сам, потім увесь вірш читає з дітьми, «диригуючи».

Білі гуси летять над лугами...
 Білі гуси | летять над лугами, |
 В синім небі | біліють снігами, |
 В синім небі | хмарками зникають, |
 Довго-довго | їх очі шукають. ||
 Білі гуся | на озеро впали, |
 Тихі води кругом | розгойдали... ||
 Розивіли, | як купави великі... ||
 Довго-довго | їх чуються крики. ||
 Навмивалися, | накупалися, |
 Нагойдалися, | нагулялися. ||
 Закричали, | знялись | і поинули, ||
 Тільки пір'я | на спогад | покинули. ||

Олександр Олесь

5. Вірші, ритміка яких зумовлює у читанні характер скандування (чітке римування частинок слів у кожному ритмічному рядку строфи), що виявляється і в римуванні, і в спонукальному тоні читання: «Сонце стукає в віконце» М. Стельмах, «Проста арифметика» А. Костецький (2 клас) та ін.

Так, у вірші М. Стельмаха «Сонце стукає в віконце» вчитель пропонує дітям визначити (назвати) останні слова кожного ритмічного рядка (якщо текст вірша в підручнику); якщо ж текст роздрукований на аркушах паперу, тоді доцільно виділити шрифтом слова або частинки слів, що римуються, й під час читання виділяти їх сильніше голосом – читати голосніше.

Сонце стукає в віконце

Сонце | стукає | в віконце. ||
 Ти не спи | як сходить сонце, ||
 Прокидайся | – й на зарядку, |
 а з зарядки | та й на кладку, |
 через кладку | на лужок, |
 а з лужечка | та в садок. |
 Там лежать граблі, | лопата, – |
 то ямки берись копати: |
 треба вчасно навесні |
 посадити | яблуні, |
 груші, | персики, | горіхи |
 добрим людям | для утіхи, |
 і для цвіту, | і для плоду, – |
 на здоров'ячко | народу. ||

Михайло Стельмах

6. Вірші, в яких виділяються ритмічні рядки, що вміщують головну думку твору, або рядки, що повторюються після кожної строфи, наприклад: «Дощ із краплі починається» М. Сингаївського, «Мелодії природи»

С. Жупанина (4 клас), «Зимовий ранок» М. Рильського, «Липка»

П. Воронька, «Де найкраще місце на землі» Д. Павличка, «Рідний край»

М. Чернявського (2 клас), «Не хочу» А. Костецького (3 клас) та ін.

Об'єктом хорової декламації у цієї групи віршів є головна думка твору, відображена словами вірша, тобто певними ритмічними рядками. Відповідно така робота знаходить місце на п'ятому навчальному етапі дидактичної структури «Узагальнююча бесіда за текстом» під час аналізу ідейної спрямованості тексту.

Вчитель:

– Отже, автор вірша показав нам, з чого все починається: листя, сорочка, гілка, дудочка-сопілка, хліб, дощ, день, річечка-ріка.

А навіщо він це показав? Що хотів сказати автор нам? Якою думкою хотів поділитися? Адже кожний твір, це перш за все певна важлива думка, яку автор хоче нам донести.

Вислухавши відповіді дітей, учитель запитує:

– У яких рядках висловлено головну думку вірша? Зачитає ці рядки ...

Прочитаємо їх ще раз хором: перші два рядки й зразу останні два рядки.

Діти зачитують головну думку.

Можливий інший варіант початку роботи над хоровою декламацією учнів. Вчитель пропонує прочитати перші два рядки та останні й запитує учнів:

– Як ви думаєте, чому виділені жирним шрифтом перші два рядки та останні два рядки? (*Бо це важлива, основна думка всього вірша*).

– Дійсно, все навкруг на землі: і в природі, і в житті людей – результат кропіткої, невпинної праці, руху, росту, енергії. І автор хоче, щоб і ми не лінилися і творили, хай маленькі, але добрі діла, які неодмінно стануть частинкою великої доброї справи.

А як про це каже автор, прочитаємо хором.

Робота над елементами хорової декламації цього вірша знаходить своє логічне продовження на наступних навчальних етапах: «(6) Виразне читання тексту» і «(7) Творча робота на основі тексту».

Дощ із краплі починається

Все – | із доброго чи злого – |
Починається з малого. ||
 Листя виростає | з листочка, |
 З нитки | витчється сорочка. ||
 З пагіня чи з бруньки – | гілка, |
 З гілки – | дудочка-сопілка. ||
 Хліб – | з маленької зернини, |
 Дощ – | із чистої краплини. ||
 Пагорбок | стає горою, |
 А роса | стає водою. ||
 Навіть річечка-ріка |
 Починається з струмка. ||
 День | турботою почнеться, ||
 Кожен | за своє береється. ||
 Проганяй мерщій | дрімоту |
 І рукам | давай роботу. ||
І роби невтомно, | вміло |
Хоч мале, | та добре діло. ||

Микола Сингаївський

7. Вірші, загальний тон читання яких особливо емоційно-піднесений, урочистий (здебільшого патріотична лірика). Наприклад: «Державний гімн України» П. Чубинського, «Спасибі людям, що зростили ліс» М. Сингаївського, «Наш прапор» Д. Павличка (4 клас); «Батьківщина» А. Костецького (2 клас) та ін.

Робота над хоровою декламацією таких віршів проводиться відразу після розбивки партитури для виразного читання. Спочатку вчитель навчає відтворювати логічні паузи й наголоси. Вчитель читає, а діти спостерігають, як він голосом виділяє головні слова, коли зупиняється на паузах, а потім разом читають за розбивкою. Фактично, це початок роботи над хоровою декламацією. Вчитель пропонує індивідуальне виразне читання, але головний методичний прийом – виразна хорова декламація. У цьому випадку діти багаторазово перечитують і осмислюють важливість одного явища для всіх, у даному разі прапора українського народу, – державного символу України. Хорова декламація стає засобом єднання майбутніх громадян у вияві своєї волі.

8. Заклинанки, співанки, колядки, веснянки, скоромовки, мирилки і заклички (А. Качан, 2 клас), дитячі народні ігри. Наприклад: «Щедрівочка щедрувала», «Гей, Великдень», (4 клас), «Вийди, вийди сонечко», «Виглянь, равлику» А. Качана тощо.

Хорова декламація у читанні вищезазначених фольклорних жанрів зумовлює використання таких властивостей голосу як сила і темп, що активно сприяють відтворенню ігрового настрою школярів. Так, під час опрацювання школярами тексту народної співанки «Вийди, вийди, сонечко» вчитель пропонує простежити, як змінюється тон і швидкість читання і пояснити, чому так. Для відтворення радісного весняного настрою, нетерпеливого чекання тепла пропонує свій варіант співанки:

<u>Вийди, вийди, сонечко, </u>	<i>дуже тихо, дуже повільно.</i>
На дідове <u>полечко, </u>	
На бабине <u>зіллячко, </u>	<i>тихо, повільно.</i>
На наше <u>подвір'ячко, </u>	
На весняні <u>квітоньки, </u>	<i>швидко, голосно.</i>
На маленькі <u>дітоньки, </u>	
Там вони <u>граються, </u>	<i>дуже швидко, дуже голосно.</i>
Тебе <u>дожидуються.</u>	

Хорову декламацію вчитель пропонує читати групами: перші два рядки – одна група, наступні 3 і 4 рядки ця група і наступна, 5 і 6 рядки – дві групи і третя, 7 і 8 рядки – три групи і четверта.

Колективна декламація сприяє більш глибокому усвідомленню тексту. У вмілих руках учителя стає надійним засобом навчання виразного читання, засобом активізації пізнавальної діяльності учнів.

Список використаних джерел

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.

2. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах (Психологічні та педагогічні аспекти) / За ред. проф. Г.П.Коваль. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 192 с.
3. Захарчук З.О. Формування навичок виразного читання у молодших школярів: Методичний посібник для студентів стаціонарного та заочного відділення спеціальності «Педагогіка та методика початкового навчання» / З.О.Захарчук. – Рівне, 1994. – 46 с.
4. Захарчук З.О. Методика вивчення віршів. Методичний посібник./ З.О.Захарчук. – Рівне, 1994. – 47 с.

ІДЕЇ ВИХОВАННЯ В ДУСІ МИРУ У СУЧАСНІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

*Іскра Лілія Віталіївна,
старший викладач кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету*

Характерною особливістю розвитку світової спільноти на початку нового тисячоліття є все більше зближення в розумінні і баченні шляхів економічного і соціального розвитку, цінності демократії і прав людини. Проте ще залишається достатньо багато проблем, які належить вирішити людству. І серед них постійні конфлікти на національному ґрунті, як між країнами, так і усередині окремих країн. Тому як і раніше залишається загроза світової війни, яка зрештою може привести до глобальної катастрофи. Завдання збереження і підтримки стабільного і безпечного миру на всій Землі є актуальним для всієї світової спільноти.

Вирішальна роль у формуванні культури миру як невід'ємній частині загальної культури, світогляду кожного громадянина Землі делегується освіті. При цьому мається на увазі, що всі реформи, рівні і сторони освітньої діяльності покликані брати участь в рішенні задач: "формальна" і "неформальна" освіта, її зміст, методи, організація; відношення між тими, хто навчає і тими, хто навчається; між тими і іншими і адміністрацією; між освітніми установами і виробничими підприємствами, науковими і культурними установами. Як підкреслюють дослідники, формування концепції виховання у дусі світу, педагогіки миру з'явилося закономірним етапом розвитку планетарного створення (М.В. Кабатченко, І. Бринзов, В.В. Соколова, С.А. Тангян та інші).

Принципово важливим методологічним підходом в розвитку педагогіки миру як нового напрямку є усвідомлення і розуміння того, що миротворча, гуманістична спрямованість особи є інтеграційною якістю. Тому проблематика педагогіки миру охоплює: мир, безпека, роззброєння міжнародна співпраця, взаєморозуміння, довіра, права людини, має рацію народів, загальні свободи, екологія [2]. І. Бринзов в рамках діяльності педагогіки миру виділяє наступні напрями: виховання у дусі миру; виховання у дусі роззброєння; виховання у дусі пошани прав людини; педагогіка ненасильства, екологічне виховання, виховання у дусі міжнародної солідарності. Аналіз показує, що ці поняття далі осмислювалися і уточнювалися. Так, наприклад, О.В.Безкоровайна до складових педагогіки миру також відносить міжнародне (інтернаціональне) виховання, правове, патріотичне виховання, систему асоційованих шкіл.

В процесі осмислення і реалізації концепції виховання у дусі миру педагоги - учені і практики - використовували різні терміни "педагогіка миру", "виховання у дусі миру", а також "виховання у дусі культури миру". Засновники ЮНЕСКО - установи ООН з питання освіти, науки і культури -формулюючи свої цілі і завдання, проголосили своє головне гасло "Якщо думки про війну виникають в думці людей, то саме в свідомості людей слід укоренити розуміння необхідності захисту миру". Концепція "освіти у дусі міжнародного взаєморозуміння" так або інакше проходить через всі рекомендації ЮНЕСКО (1946, 1952, 1966, 1974). У 1989 році ідея ЮНЕСКО оформилася в концепцію культури миру. На думку авторів концепції, культура миру включає цінності, погляди і форми поведінки, певні соціальні взаємодії, що відображають і сприяють розвитку таких відносин, які будуються на дотриманні принципів свободи, справедливості і демократії, прав людини в їх повному обсязі, на терпимості і солідарності, на відмові від насильства, на запобіганні конфліктам шляхом усунення їх корених причин, на рішенні проблем шляхом діалогу і переговорів, на гарантії повного здійснення кожним своїх прав і можливості активної участі в процесі розвитку свого суспільства.[1]

Формування культури миру, на думку відомого фахівця в цій області З.К. Шнекендорфа, є цілісною системою, що складається з двох взаємозв'язаних ланок: 1) розвиток національної самосвідомості на базі своєї культури, мовного середовища; 2) оволодіння досягненнями світової культури, системою загальнолюдських цінностей. Досягненню цієї мети сприяє: вивчення культурних традицій і історії свого народу, цілеспрямований інтелектуальний, моральний, емоційний розвиток учнів в контексті національної культури; формування у школярів розуміння різноманіття культур народів миру, їх взаємовпливу і взаємостимулювання в процесі розвитку.[3]

Показово, що аналіз вищенаведених формулювань, порівняння з загальними положеннями концепції полікультурної освіти дозволяють зробити висновок про те, що виховання у дусі культури миру в основному направлено на реалізацію ідеї полікультурної і глобальної освіти, які, у свою чергу, кінцевою метою бачать виховання миролюбного, толерантного громадянина. Так, наприклад, у дефініції О.М. Джуринаського полікультурне виховання передбачає міжнаціональну і міжетнічну взаємодію, формування почуття солідарності,

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
-----------	---

НАПРЯМ

"АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ"

<i>Павелків Роман Володимирович</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	5
<i>Сілков Валерій Васильович</i> ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДІЙСНЮВАТИ НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МІЖ I-IV ТА V-VI КЛАСАМИ	7
<i>Колупаєва Тетяна Євстафіївна</i> СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ	10
<i>Белаши Тетяна Степанівна</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	13
<i>Болгар Олена Миколаївна</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	16
<i>Боровець Олена Віталіївна</i> ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	19
<i>Бричок Борис Павлович</i> МАЙБУТНІЙ ВЧИТЕЛЬ ФОРМУЄТЬСЯ ЩЕ ЗА ШКІЛЬНОЮ ПАРТОЮ	22
<i>Бричок Світлана Борисівна</i> ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА: ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ	24
<i>Веремчук Алла Петрівна</i> ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ І СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ЙОГО ОСОБИСТОСТІ	28
<i>Гданьян Олександр Олександрович</i> ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	31
<i>Грицай Наталія Богданівна</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	33
<i>Гудовсек Оксана Анатоліївна</i> АРТПЕДАГОГІКА - НОВИЙ НАПРЯМ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	35
<i>Дерманська Наталі Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ В.СУХОМЛІНСЬКОГО В СУЧАСНИХ УМОВАХ	37
<i>Дмитренко Галина Олександрівна</i> ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	40
<i>Захарчук Зоя Олександрівна</i> ХОРОВА ДЕКЛАМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ УСВІДОМЛЕННЯ ФАКТИЧНОГО ТА ОБРАЗНОГО ЗМІСТУ ВІРША, ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ	42
<i>Іскра Лілія Віталіївна</i> ІДЕЇ ВИХОВАННЯ В ДУСІ МИРУ У СУЧАСНІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	47

<i>Катеринюк Вікторія Іванівна</i>	ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	48
<i>Красовська Ольга Олександрівна</i>	ЗНАННСВИЙ КОМПОНЕНТ У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	50
<i>Мартинчук Ольга Володимирівна</i>	БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС У ЙОГО ГЕНЕЗИСІ ТА РОЗВИТКУ	53
<i>Міщениця Оксана Миколаївна</i>	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	56
<i>Мішук Наталія Андріївна</i>	РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПРОГНОЗУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	59
<i>Петрушина Неоніла Павлівна</i>	НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УЧНЯМ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	62
<i>Рудич Зінаїда Володимирівна</i>	СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ В МЕРЕЖІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	64
<i>Сафронюк Інна Іванівна</i>	ПРИКЛАДНА ІННОВАТИКА В СКЛАДНИХ УМОВАХ	66
<i>Шевців Зоя Михайлівна</i>	ПРАКТИКА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	69
<i>Шутяк Володимир Георгійович</i>	ПРО ПОЛІТЕХНІЧНУ ОСВІТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	71
<i>Яковишина Тетяна В'ячеславівна</i>	ІННОВАЦІЙНА ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У РОБОТІ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	75
<i>Юрчик Леся Михайлівна</i>	ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	78

НАПРЯМ

"РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ"

<i>Андрущук Мирослава Володимирівна,</i>	УКРАЇНСЬКЕ ЧИТАННЯ 3 КЛАС	81
<i>Болгар Олена Миколаївна</i>	ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ІМІДЖ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	84
<i>Гойда Ольга Петрівна</i>	УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. 2 КЛАС (ЗА ПІДРУЧНИКОМ О. КАРП'ЮК)	86
<i>Грибчук Світлана Миколаївна, Невелічук Лариса Петрівна</i>	РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	89
<i>Грицюта Олена Анатоліївна, Кривко Валентина Григорівна, Мосійчук Галина Анатоліївна</i>	РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	91
<i>Дзюбук Галина Володимирівна</i>	ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В "ШКОЛІ ЩАСЛИВОЇ ДИТИНИ"	96

<i>Дубінська Олена Володимирівна</i> ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК (ЧИТАННЯ, ПРИРОДОЗНАВСТВО, ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО) 1 КЛАС	98
<i>Кухарчук Валентина Степанівна</i> УРОК ПИСЬМА В БУКВАРНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	100
<i>Мащенко Вікторія Ігорівна</i> ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ МИЛОЗВУЧНОСТІ ТА ВИРАЗНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	103
<i>Миронюк Галина В'ячеславівна</i> ПСИХОЛОГО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	106
<i>Порадюк Оксана Миколаївна</i> ОПТИМАЛЬНІ ШЛЯХИ САМОРОЗВИТКУ, САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	109
<i>Приходько Лариса Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІГОР, ІГРОВИХ СИТУАЦІЙ У НАВЧАЛЬНО - ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	112
<i>Раджабова Тетяна Миколаївна</i> УРОК СЛОВЕСНОСТІ В 2-ОМУ КЛАСІ	115
<i>Рябова Олена Анатоліївна</i> УРОК МАТЕМАТИКИ 1 КЛАС	118
<i>Саковська Тетяна Миколаївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА. 1 КЛАС	121
<i>Сидорук Галина Василівна</i> УРОК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (4 КЛАС ЗА ПІДРУЧНИКОМ О. КАРП'ЮК)	124
<i>Стельмах Ольга Миколаївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА	127
<i>Суржук Тетяна Борисівна</i> ОПРАЦЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ТЕКСТУ В УМОВАХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	129
<i>Тимошенко Оксана Анатоліївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА	132
<i>Тишина Вікторія Вікторівна</i> ВИХОВНА ГОДИНА 3 КЛАС	137
<i>Ткачук Ольга Сергіївна</i> ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	140
<i>Усач Лариса Володимирівна</i> ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГА ТА СІМ'Ї ПРИ ФОРМУВАННІ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	141
<i>Фірсова Ольга Валеріївна</i> УРОК МАТЕМАТИКИ. 3 КЛАС	145
<i>Шоха Олена Святославівна</i> УКРАЇНСЬКА МОВА. 3 КЛАС	149
<i>Яценя Алла Володимирівна</i> МАТЕМАТИКА. 1 КЛАС	153